

PROJEKT

**POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
W POWIECIE MRĄGOWSKIM
NA LATA 2024 – 2030**

Mrągowo 2024

SPIS TREŚCI:

WSTĘP.....	4
II. CHARAKTERYSTYKA POPULACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	7
1. Definicja niepełnosprawności	7
2. Orzecznictwo w Polsce	8
3. Niepełnosprawność w Polsce	10
4. Niepełnosprawność w Powiecie Mrągowskim.....	12
5. Zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami	15
III. DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	19
1. Rehabilitacja społeczna	19
1.1. Warsztaty Terapii Zajęciowej.....	21
1.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	22
1.3. Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego.....	22
1.4. Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.....	23
1.5. Likwidacja barier funkcjonalnych.....	23
1.6. Działania z zakresu sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami.....	25
1.7. Pilotażowy program PFRON „Aktywny Samorząd”	25
1.8. Program wyrównywania różnic między regionami III.....	27
1.9. Program „Opieka wytchnieniowa”	28
1.10. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”	30
1.11. Program PFRON Samodzielność-Aktywność-Mobilność	31
1.12. Program PFRON „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi” – Moduł III.	31
1.13. Program PFRON „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi” – Moduł IV.	32
1.14. Domy Pomocy Społecznej.....	32
1.15. Środowiskowe Domy Samopomocy	34
2. Rehabilitacja zawodowa	34
2.1. Edukacja dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	38
2.2 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	39

IV. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY POWIATU MRĄGOWSKIEGO W OBSZARZE PROBLEMATYKI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....	41
V. MOCNE I SŁABE STRONY POWIATU MRĄGOWSKIEGO W OBSZARZE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	44
VI. CELE POWIATOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....	47
VII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	54
VIII. SPIS TABEL	55
IX. SPIS WYKRESÓW.....	57

I. WSTĘP

Opracowanie i realizacja programu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami jest obowiązkiem ustawowym wynikającym z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2024 poz. 44).

Zgodnie z Ustawą do zadań samorządu powiatu w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością należy w szczególności:

- opracowywanie i realizacja, we współpracy z instytucjami administracji rządowej i samorządowej, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
- dofinansowanie: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, rehabilitacji dzieci i młodzieży, usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie; kierowanie osób niepełnosprawnych, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej; współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów; doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne; współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Zadania powiatu w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami realizowane są przez powiatowe centra pomocy rodzinie, natomiast w obszarze rehabilitacji zawodowej – przez powiatowe urzędy pracy. Organem opiniodawczo-konsultacyjnym jest społeczna rada do spraw osób niepełnosprawnych.

Do zakresu działania społecznej rady do spraw osób niepełnosprawnych zgodnie z Ustawą, należy m.in. inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz realizacji ich praw, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocena realizacji programów, a także opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób z niepełnosprawnością.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych reguluje m.in. kwestie:

- orzekania o niepełnosprawności, w tym powoływania i funkcjonowania Zespołów Powiatowych i Wojewódzkich do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności;
- rehabilitacji osób niepełnosprawnych, oznaczającej zespół działań, w szczególności organizacyjnych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, które zmierzają do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia oraz integracji społecznej, w tym rehabilitacji zawodowej (mającej na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością zdobycia i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego, przez umożliwienie jej korzystania z pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego oraz szkolenia zawodowego) i społecznej (mającej umożliwić osobom z niepełnosprawnością uczestnictwo w życiu społecznym);
- uprawnień osób z niepełnosprawnością m.in. na rynku pracy, w zatrudnieniu oraz w ruchu drogowym;
- szczególnych obowiązków i uprawnień pracodawców w związku z zatrudnianiem osób z niepełnosprawnościami;
- funkcjonowania zakładów pracy chronionej i zakładów aktywności zawodowej;
- zadań i organizacji służb działających na rzecz osób z niepełnosprawnością;
- funkcjonowania Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz wojewódzkich i powiatowych społecznych rad do spraw osób z niepełnosprawnością;
- funkcjonowania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

„Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami w Powiecie Mławowskim na lata 2024-2030” jest dokumentem określającym i koordynującym działania w zakresie polityki społecznej Powiatu Mławowskiego, nastawionym na rozwiązywanie problemów osób z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnością. Podstawowym założeniem Programu jest dążenie do stworzenia kompleksowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i wdrożenie rozwiązań, które umożliwią im samodzielne, godne

oraz niezależne życie. Program ma również na celu wspierać i umacniać prawa osób z niepełnosprawnościami oraz eliminować wszelkie przejawy dyskryminacji.

Misją powiatu mrągowskiego jest wspieranie i aktywizacja lokalnej społeczności, a w szczególności grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem.

Niniejszy Program stanowi kontynuację kierunków, jakie zostały wytyczone w „Programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych powiatu mrągowskiego na lata 2019-2023”. Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami w Powiecie Mrągowskim na lata 2024-2030 jest dokumentem wieloletnim, wskazującym kształt polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu mrągowskiego. Dokument ten stanowi dopełnienie zapisów *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Mrągowskiego na lata 2022-2030*.

Projekt „Powiatowego programu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w powiecie mrągowskim na lata 2024-2030” Uchwałą nr 0021/5/2024 z dnia 12 lipca 2024 r. został pozytywnie zaopiniowany przez Powiatową Społeczną Radę do spraw Osób Niepełnosprawnych w Mrągowie.

Wśród kluczowych dla Programu dokumentów strategicznych należą również:

- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku, wskazująca na zasady poszanowania i udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym oraz obowiązki państwa wobec nich;
- Karta praw Osób Niepełnosprawnych przyjęta uchwałą Sejmu RP 1 sierpnia 1997 roku, w której zawarto katalog praw osób z niepełnosprawnościami;
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2021-2026.

II. CHARAKTERYSTYKA POPULACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

1. Definicja niepełnosprawności

Niepełnosprawność jest bardzo złożonym zjawiskiem. Stanowi przedmiot zainteresowań wielu nauk, przyjmując odrębne definicje według własnych potrzeb badawczych.

W 2007 roku Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) zdecydowała, że niepełnosprawność trzeba rozumieć jako „wielowymiarowe zjawisko wynikające ze wzajemnych oddziaływań między ludźmi, a ich fizycznym i społecznym otoczeniem, efekt barier napotykanym w otoczeniu fizycznym i społecznym”. Z definicji zaproponowanej przez WHO można wywnioskować, że pojęcie osoby niepełnosprawnej ma charakter wieloprofilowy. Uwzględnia bowiem nie tylko bardzo zróżnicowane kryteria, tj. fizyczne, społeczne, psychologiczne, edukacyjne, zawodowe i kulturowe, ale też cel, jakiemu dane ujęcie ma służyć.

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych natomiast podkreśla, że niepełnosprawność nie wynika z dysfunkcji zdrowotnej, a z interakcji pomiędzy osobami z dysfunkcjami a barierami środowiskowymi i wynikającymi z postaw ludzkich, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami.

Osobna grupa definicji niepełnosprawności formułowana jest dla celów prawnych. Podstawową, kluczową pośród nich stanowi ta podana w ustawie z 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z art. 2 pkt. 10 ustawy, „niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje niepełnosprawność w sposób formalny. Zgodnie z art. 1 osobą niepełnosprawną jest osoba, której niepełnosprawność została potwierdzona na podstawie zakwalifikowania przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znaczny, umiarkowany, lekki), całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy wynikającej z odrębnych przepisów, orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przed ukończeniem 16. roku życia. Taka konstrukcja ustawowa omawianej definicji oparta jest na tzw. niepełnosprawności prawnej i wymaga dla swojej ważności zaistnienia trzech przesłanek: niepełnosprawności faktycznej, potwierdzenia przez specjalistów niepełnosprawności danej osoby, wydania orzeczenia określonego rodzaju przez uprawniony do tego organ.

Biorąc pod uwagę powyższe należy przyjąć, iż niepełnosprawność nie powinna być postrzegana przez pryzmat obniżonej sprawności, a barier które napotykają osoby

z niepełnosprawnościami na swojej drodze do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

2. Orzecznictwo w Polsce

W Polsce obowiązują dwa rodzaje orzecznictwa o niepełnosprawności, regulowane odrębnymi ustawami i prowadzone przez różne instytucje.

1) Orzecznictwo rentowe, którego zasady reguluje Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Prowadzone jest przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i komisje lekarskie kwalifikujące osobę jako:

- częściowo niezdolną do pracy – osobę, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji;
- całkowicie niezdolną do pracy – osobę, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy;
- całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji – osobę, u której stopień naruszenia sprawności organizmu powoduje konieczność stałej lub długotrwałej pomocy i opieki innej osoby w zaspokojeniu podstawowych potrzeb życiowych.

2) Orzecznictwa pozarentowego - Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wprowadza trzy stopnie niepełnosprawności:

- znaczny, do którego zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- umiarkowany, do którego zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;
- lekki, do którego zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Ww. ustawa przewiduje możliwość równego traktowania orzeczeń o niezdolności do pracy wydanych przez lekarza orzecznika ZUS z orzeczeniami o zaliczeniu do jednego ze stopni niepełnosprawności, tj.:

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy traktowane jest na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy jest traktowane na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia dzieci, tj. osoby, które nie ukończyły 16 roku życia uznawane są za osoby niepełnosprawne, w przypadku naruszonej sprawności fizycznej lub psychicznej, której okres trwania przewiduje się powyżej 12 miesięcy, z uwagi na wady wrodzone, długotrwałą chorobę lub uszkodzenie organizmu, powodujące konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Symbole przyczyn niepełnosprawności oznacza się następująco:

Tabela 1: Symbole przyczyn niepełnosprawności określone Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

SYMBOLE PRZYCZYŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	
01-U	Upośledzenie umysłowe
02-P	Choroby psychiczne
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu
04-O	Choroby narządu wzroku
05-R	Upośledzenie narządu ruchu
06-E	Epilepsja
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia
08-T	Choroby układu pokarmowego
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego
10-N	Choroby neurologiczne
11-I	Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe

Symbol przyczyny niepełnosprawności zawarty w orzeczeniu odzwierciedla rozpoznanie uszkodzenia lub choroby, która niezależnie od przyczyny jej powstania powoduje zaburzenia funkcji organizmu oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych i aktywności społecznej.

Orzeczenie może zawierać więcej niż jeden symbol przyczyny niepełnosprawności, jednak nie więcej niż trzy symbole schorzeń, które w porównywalnym stopniu wpływają na

zaburzenie funkcji organizmu. Ustawodawca ograniczył liczbę symboli przyczyn niepełnosprawności na każdym z orzeczeń do trzech, wymagając jednocześnie aby w przypadku orzeczenia stopnia niepełnosprawności albo niepełnosprawności, każdy z symboli zawartych w orzeczeniu niezależnie od pozostałych stanowił samodzielną przyczynę niepełnosprawności lub jej stopnia.

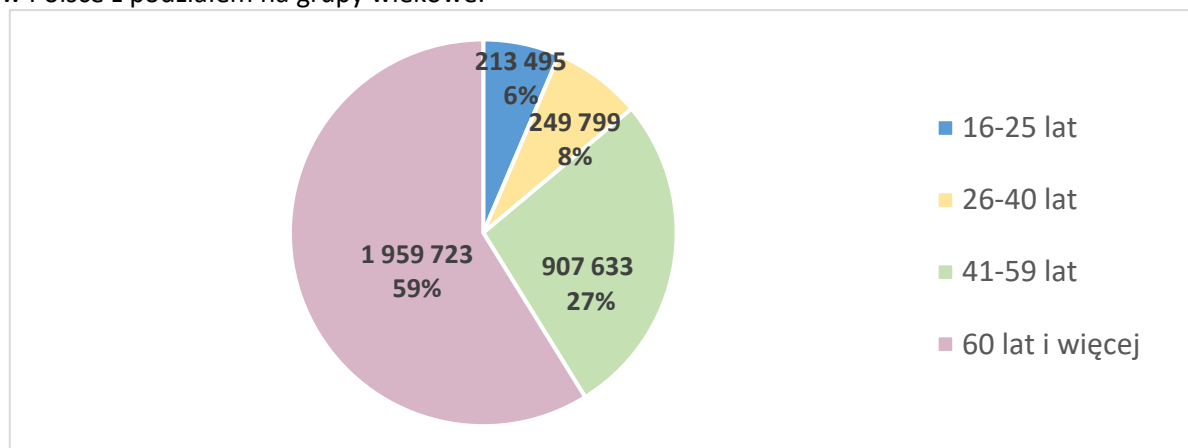
3. Niepełnosprawność w Polsce

Wyniki spisu ludności w 2021 r. wykazały, że liczba osób z niepełnosprawnościami wyniosła 5 447 548 osób, którzy stanowili 14,3% ogólnej populacji Polski. W porównaniu do wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. liczba osób z niepełnosprawnościami zwiększyła się o 750 501, tj. o 16%. W 2021 r. wśród zbiorowości osób z niepełnosprawnościami nadal przeważały kobiety - 54,9%, mężczyźni – 45,1%.

Innego rodzaju statystyk dostarczają wyniki kwartalne na podstawie danych prowadzonych w Elektronicznym Krajowym Systemie Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (SI EKSMOoN). Dane te wskazują, że populacja osób z niepełnosprawnościami w wieku powyżej 16 roku życia w Polsce w IV kwartale 2023 roku liczyła 3 331 125 osób. Kobiety stanowiły 54,98% populacji osób z potwierdzoną prawnie niepełnosprawnością (1 831 457 osób), natomiast mężczyźni 45,02% (1 499 668 osób). Porównując liczbę osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności w IV kwartale 2023 r. – 19,97 % (665 218 osób) posiadało lekki stopień niepełnosprawności, 45,7% (1 522 405 osób) umiarkowany stopień niepełnosprawności, natomiast 34,33% (1 143 502 osób) znaczny stopień niepełnosprawności.

Analizując populację osób z niepełnosprawnościami z podziałem na grupy wiekowe, warto zaznaczyć że osoby w wieku powyżej 60 roku życia stanowiły aż 58,8% ogółu osób z niepełnosprawnościami, natomiast osoby w wieku 16-25 lat stanowiły 6,4% ogółu osób z niepełnosprawnościami. Powyższe dane wskazują, że niepełnosprawność w znacznej mierze powstaje z upływem lat, w związku z wiekiem oraz starzeniem się.

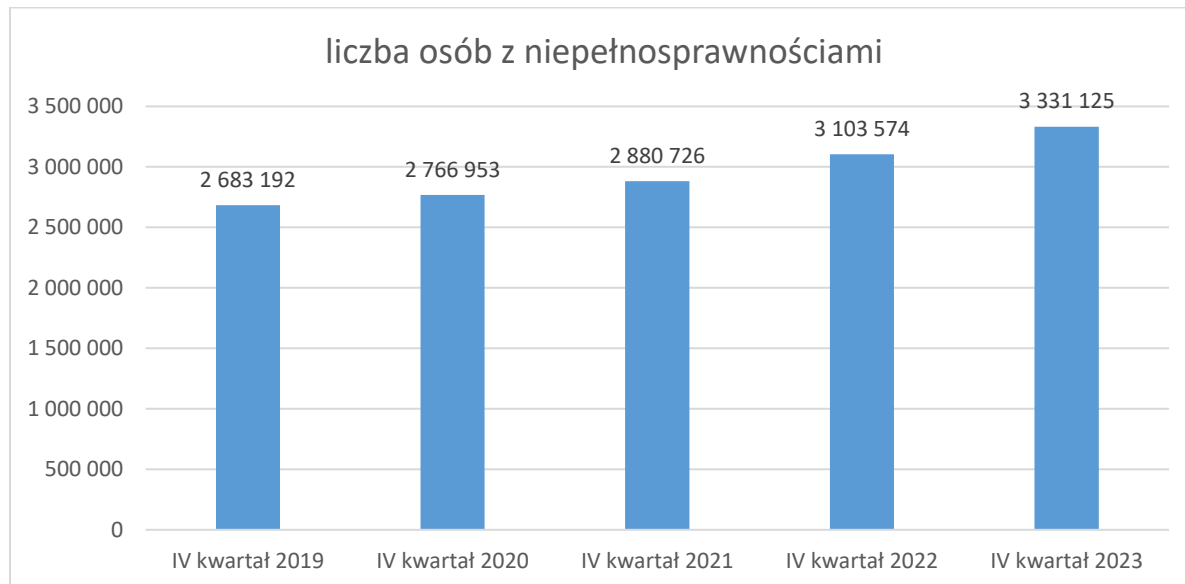
Wykres 1: Struktura osób z niepełnosprawnościami powyżej 16 roku życia w IV kwartale 2023 w Polsce z podziałem na grupy wiekowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z EKSMOoN.

Liczba osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem w latach 2019 - 2023 z roku na rok utrzymuje tendencję wzrostową, co potwierdza poniższa tabela.

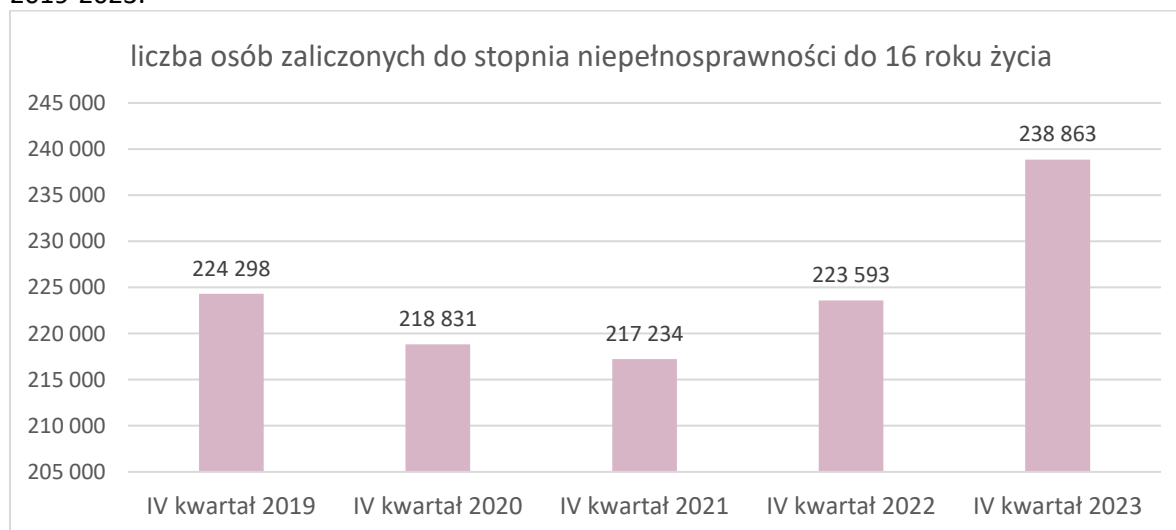
Wykres 2: Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności powyżej 16 roku życia w Polsce w latach 2019-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z EKSMOoN.

Według danych Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności w IV kwartale 2023 roku liczba osób do 16 roku życia zaliczonych do osób niepełnosprawnych wynosiła 238 863. W przypadku osób poniżej 16 roku życia 62,98% (150 444 osoby) to chłopcy, natomiast 37,02% (88 419 osób) to dziewczynki. Najczęstszą przyczyną powstawania niepełnosprawności wśród osób poniżej 16 roku życia były całościowe zaburzenia rozwojowe (78 553), natomiast najrzadszą przyczyną powstawania niepełnosprawności były choroby układu pokarmowego (5 758).

Wykres 3: Liczba osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności do 16 roku życia w Polsce w latach 2019-2023.

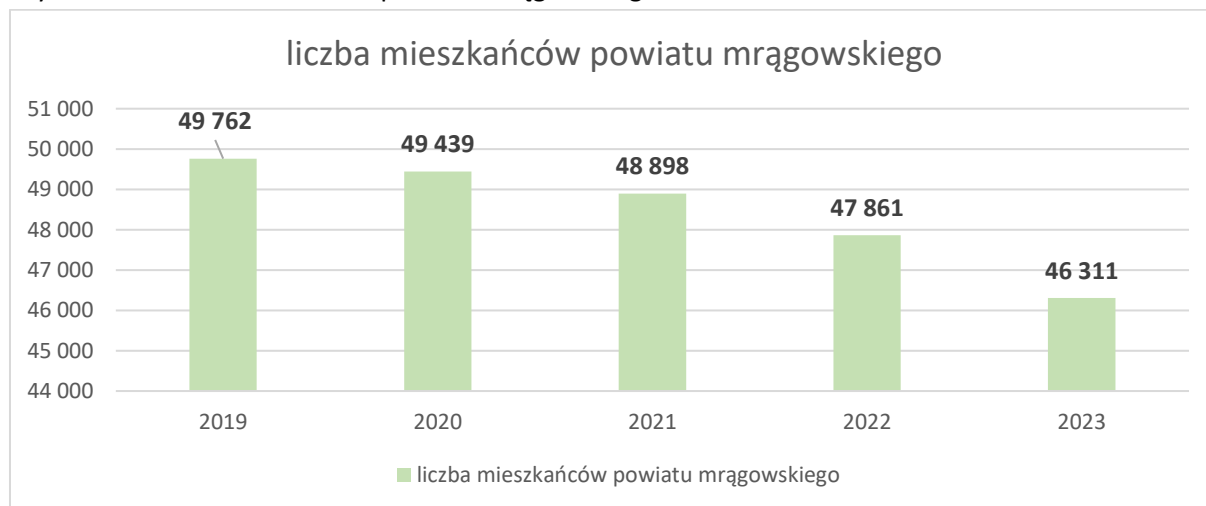

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EKSMOoN.

4. Niepełnosprawność w Powiecie Mławowskim

Według danych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny liczba mieszkańców powiatu mławowskiego w latach 2019-2023 stale spada. Na koniec roku 2023 powiat mławowski zamieszkiwało 46 311 osób.

Wykres 4: Liczba mieszkańców powiatu mławowskiego w latach 2019-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawione poniżej dane dotyczące analizy struktury wydanych orzeczeń dla osób z niepełnosprawnościami w Powiecie Mławowskim zostały opracowane na podstawie danych Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN).

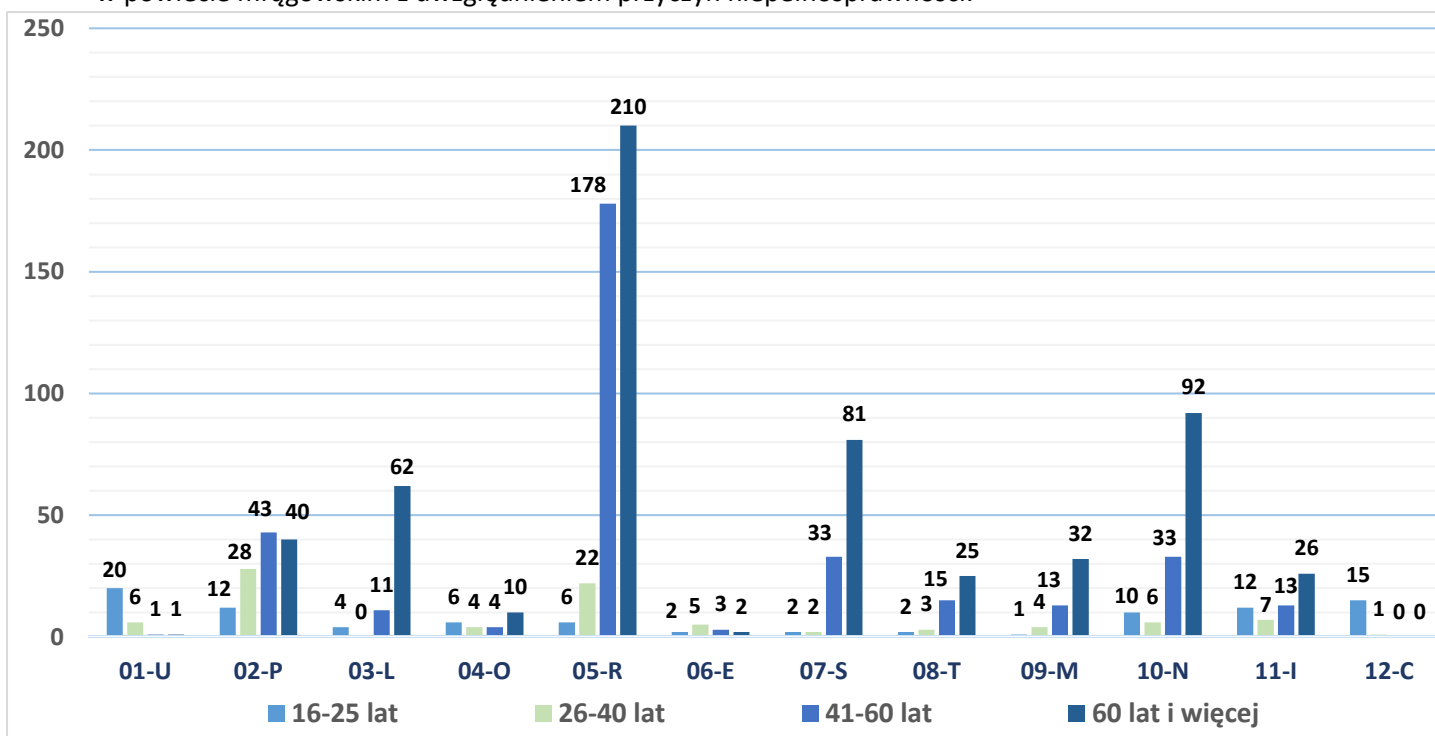
Tabela 2: Liczba wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia z określeniem stopnia niepełnosprawności wśród mieszkańców powiatu mławowskiego w latach 2019-2023.

Stopień niepełnosprawności	2019	2020	2021	2022	2023
Znaczny	247	216	263	274	303
Umiarkowany	583	502	504	447	508
Lekki	258	249	327	285	297
Razem	1088	967	1094	1006	1108

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Spośród 1108 wydanych w roku 2023 orzeczeń ustalających stopień niepełnosprawności: 45,85% to ustalony umiarkowany stopień niepełnosprawności, 27,35% - znaczny, a 26,80% lekki.

Wykres 5: Osoby zaliczone do osób z niepełnosprawnościami powyżej 16 roku życia w roku 2023 w powiecie mławskim z uwzględnieniem przyczyn niepełnosprawności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Powyższy wykres wskazuje, iż najczęstszą przyczyną uzyskania orzeczeń w 2023 roku osobom powyżej 16 roku życia były upośledzenia narządu ruchu – 18,95% wszystkich wydanych orzeczeń, największa ilość w grupie wiekowej powyżej 60 roku życia, oraz z powodu chorób neurologicznych - 12,73% wszystkich wydanych orzeczeń.

Główne przyczyny ubiegania się o orzeczenie o niepełnosprawności (wskazywane w treści składanych wniosków) w latach 2019-2023, ukazuje poniższa tabela.

Tabela 3: Liczba oraz cel, dla którego składane były wnioski o ustalenie stopnia niepełnosprawności przez osoby powyżej 16 roku życia.

Cel wydania orzeczenia	2019	2020	2021	2022	2023
Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	187	166	368	297	318
Odpowiednie zatrudnienie	313	307	303	285	284
Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji	374	273	273	248	286
Uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego	206	173	139	143	108

Korzystanie z karty parkingowej	66	71	68	58	79
Uczestnictwo w terapii zajęciowej	4	9	13	15	17
Szkolenie	1	1	0	0	1
Inny	22	41	39	49	51
Liczba przyjętych wniosków o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności (osoby powyżej 16 roku życia)	1 173	1 041	1 203	1 095	1 144

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

W 2023 r. o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności ubiegało się 1 144 osób powyżej 16 roku życia (wydano 1 108 orzeczeń). Jako powód ubiegania się o ustalenie stopnia niepełnosprawności wskazywano najczęściej konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (318 wniosków), korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia (286 wniosków) oraz odpowiednie zatrudnienie (284 wniosków).

W przypadku dzieci do 16 roku życia wydane może zostać orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych, o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych bądź odmowie ustalenia niepełnosprawności. Informacja o rodzajach wydanych orzeczeń względem osób do 16 r.ż. została zaprezentowana w poniższej tabeli.

Tabela 4: Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 roku życia w powiecie mławowskim w latach 2019–2023.

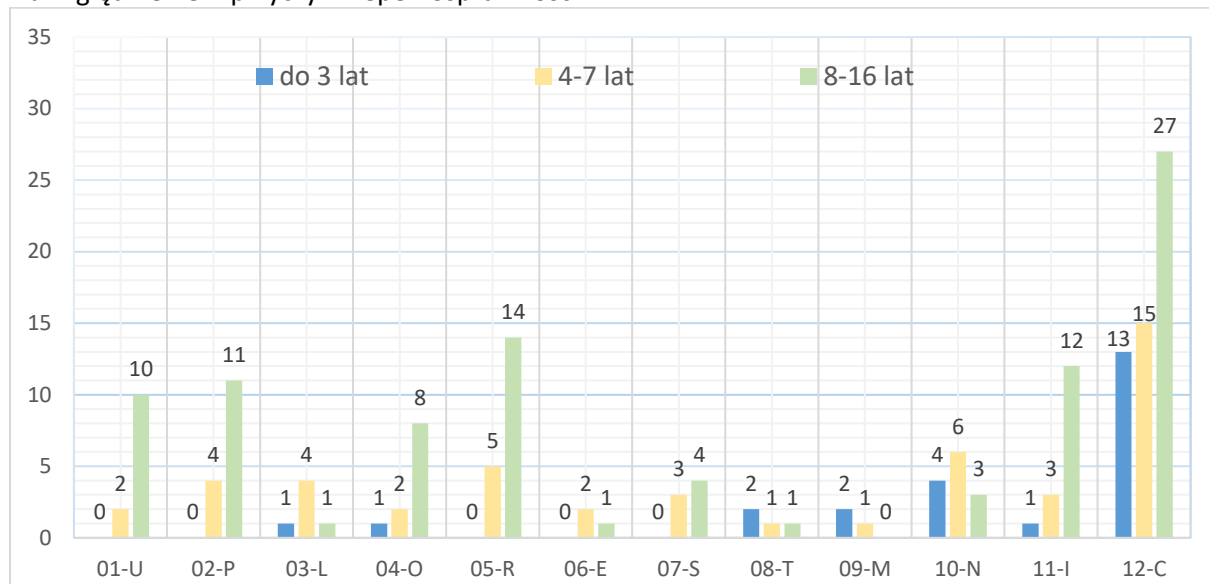
Wydane orzeczenia	2019	2020	2021	2022	2023
- o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych	138	157	172	153	164
- o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	22	14	6	6	22
- o odmowie ustalenia niepełnosprawności	2	0	1	1	1
Razem	162	171	179	160	187

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Najczęstszą przyczyną orzekania stopnia niepełnosprawności wśród osób do 16 r.ż. były całościowe zaburzenia rozwojowe (33,54% ogółu orzeczeń wydanych w 2023 roku osobom do 16 r.ż.), upośledzenia narządu ruchu (11,56%) oraz inne choroby (9,76%).

Poniższy wykres wykazuje ilość wydanych orzeczeń z podziałem na przyczyny niepełnosprawności oraz podziałem na kategorie wiekowe w roku 2023.

Wykres 6: Osoby zaliczone do osób z niepełnosprawnościami do lat 16 w roku 2023 z uwzględnieniem przyczyn niepełnosprawności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Zapoznając się z charakterystyką osób z niepełnosprawnością w powiecie, można zauważyć że liczba osób z niepełnosprawnościami utrzymuje się na podobnym poziomie.

5. Zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami

Praca oraz szeroko rozumiana aktywność społeczna jest bardzo ważnym aspektem w życiu społeczeństwa, daje poczucie bycia potrzebnym i niezależnym oraz stanowi ważny wizerunek sukcesu na drodze do samorealizacji.

Osoby z niepełnosprawnościami, podobnie jak osoby pełnosprawne, posiadają aspiracje, indywidualne potrzeby i zainteresowania, jednak często napotykają na nierówność i dyskryminację w dziedzinie zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego. Najbardziej optymalnym rozwiązaniem jest dążenie do integracji i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami na wszystkich płaszczyznach rynku pracy oraz równoległe podjęcie działań do zmian postaw pracodawców w kierunku większej przychylności, wrażliwości i zaangażowania.

W powiecie mławowskim rynek pracy należy do bardzo trudnego obszaru aktywności społeczno-ekonomicznej. Wynika to z niskiego zatrudnienia, niekorzystnej struktury bezrobocia i niskiego poziomu wynagrodzeń.

Według stanu na koniec 2023 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie mławowskim wyniosła 1 324 osób. W stosunku do grudnia 2022 liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 161 osób.

Osoby z niepełnosprawnościami stanowią specyficzną grupę bezrobotnych ze względu na występujące bariery w zakładach pracy. W powiecie mławowskim na koniec

2023 roku w ewidencji PUP zarejestrowanych było 175 osób z niepełnosprawnościami, w tym 167 osób niepełnosprawnych bezrobotnych, oraz 8 osób poszukujących pracy nie pozostających w zatrudnieniu. Najwięcej było zarejestrowanych z lekkim stopniem niepełnosprawności (61,14%).

Tabela 5: Osoby z niepełnosprawnością zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mrągowie.

Rok	Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowane w PUP	Osoby z niepełnosprawnościami objęte działaniami aktywizującymi zawodowo na otwartym rynku pracy
2019	345	103
2020	222	69
2021	238	71
2022	219	75
2023	234	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Mrągowie.

W roku 2023 zarejestrowały się ogółem 234 osoby bezrobotne niepełnosprawne i 5 osób poszukujących pracy nie pozostających w zatrudnieniu, razem 239 niepełnosprawnych. Większość niepełnosprawnych zarejestrowała się po raz kolejny: bezrobotnych - 215 osób, poszukujących pracy - 4 osoby. Dużą liczbę wśród rejestrujących się stanowią niepełnosprawni poprzednio pracujący - bezrobotnych 210 osób i poszukujących pracy – 4 osoby.

Niepełnosprawni rejestrujący się w ubiegłym roku to w większości osoby po 50 roku życia- 115 osób bezrobotnych i 4 poszukujące pracy, udział niepełnosprawnych do 30 roku życia był dużo mniejszy i wynosił 37 osób bezrobotnych.

77 osób bezrobotnych i 2 poszukujące pracy posiadało co najmniej średnie wykształcenie. Wśród rejestrujących się w 2023 roku było 55 osób bezrobotnych i 1 poszukująca pracy bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego 29 osób bezrobotnych i 1 poszukująca pracy. Bezrobotni rejestrujący się po ukończeniu wsparcia to 13 osób, w tym: po stażu 9 osób bezrobotnych, po szkoleniu 2 osoby bezrobotne i po pracach społecznie- użytecznych 2 osoby bezrobotne.

W roku 2023 wyłączone z ewidencji 229 niepełnosprawnych bezrobotnych i 6 niepełnosprawnych poszukujących pracy nie pozostających w zatrudnieniu (razem 235 osób), z powodu podjęcia pracy 95 bezrobotnych. Spośród podejmujących pracę 17 osób zatrudniono na miejscach pracy subsydiowanej, w tym:

- na miejscach pracy refundowanych ze środków FP - 6 bezrobotnych,
- podjęcie działalności gospodarczej- 6 bezrobotnych,
- w ramach prac interwencyjnych -2 bezrobotnych,
- w ramach robót publicznych- 1 bezrobotny,
- podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie- 1 bezrobotny,

– rozpoczęcie realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisania kontraktu socjalnego- 3 osoby.

Ponadto:

- 5 osób bezrobotnych rozpoczęło staż,
- 2 osoby bezrobotne rozpoczęły szkolenie.

Liczna grupa niepełnosprawnych skorzystała z usług poradnictwa zawodowego.

Wykres 7: Niepełnosprawni na koniec 2023 roku według stopnia niepełnosprawności.

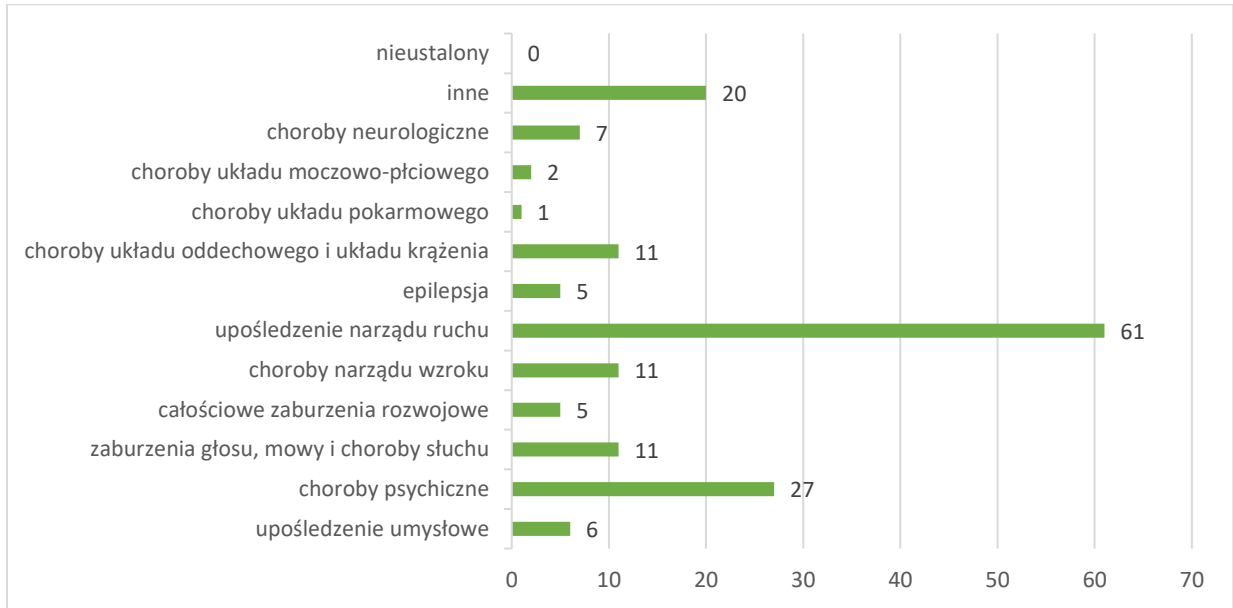

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

Dla osoby z niepełnosprawnością, posiadającej status „poszukującej pracy”, a nie pozostającej w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy, m.in. pośrednictwo pracy, refundacja kosztów wyposażenia oraz instrumenty finansowe ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Największa liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami posiadała orzeczony stopień niepełnosprawności z powodu upośledzenia narządu ruchu (36,53%), chorób psychicznych (16,17%) oraz z innych przyczyn (11,97%).

Wykres 8: Liczba osób bezrobotnych według rodzaju niepełnosprawności na koniec 2023 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

III. DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

1. Rehabilitacja społeczna

Rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwa w życiu społecznym i realizowana jest przede wszystkim poprzez:

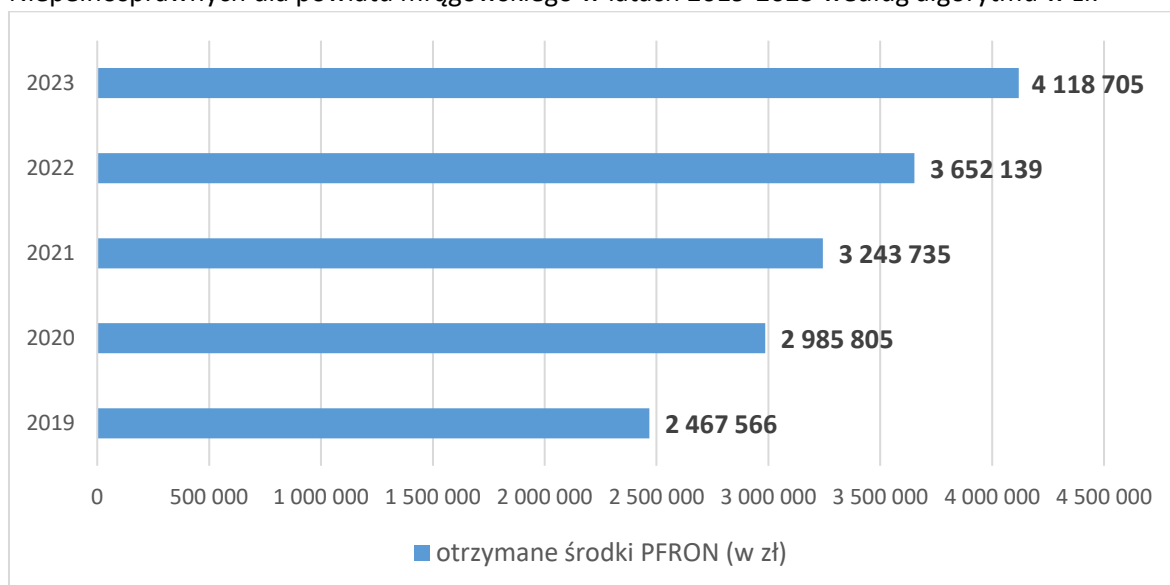
- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej;
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych osób z niepełnosprawnościami;
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, transportowych, urbanistycznych, technicznych, w komunikowaniu się i w dostępie do informacji;
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnością.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mrągowie realizuje działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w ramach rehabilitacji społecznej poprzez:

- dofinansowanie kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej;
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami;
- dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami;
- dofinansowanie tłumacza języka migowego.

Środki finansowe na powyższe cele pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Wykres 9: Wysokość otrzymanych środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla powiatu mławowskiego w latach 2019-2023 według algorytmu w zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

W 2023 r. na realizację zadań powiatu określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, przekazanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych **wydatkowano 4 118 705 zł**, z tego na:

1) zadania z zakresu rehabilitacji społecznej (realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie) – 3 938 705 zł (95,63 %) z czego na:

- koszty działania warsztatów terapii zajęciowej – 2 802 120 zł (68,03 %);
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – 468 441,41 zł (11,37 %);
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych – 437 128,39 zł (10,61 %);
- dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych – 104 951 zł (2,55 %);
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny – 58 317,59 zł (1,42 %);
- dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji – 31 535,95 zł (0,77 %);

2) zadania za zakresu rehabilitacji zawodowej (realizowane przez PUP) – 180 000 zł (4,37 %).

1.1. Warsztaty Terapii Zajęciowej

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do podstawowych form aktywności w tym zakresie zalicza się uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej.

Definiując warsztaty terapii zajęciowej ustawodawca, wskazuje że jest to „wyodrębniona organizacyjnie i finansowo placówka stwarzająca osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia”. Terapia jest realizowana na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji dostosowanego indywidualnie do możliwości i potrzeb każdego uczestnika warsztatów.

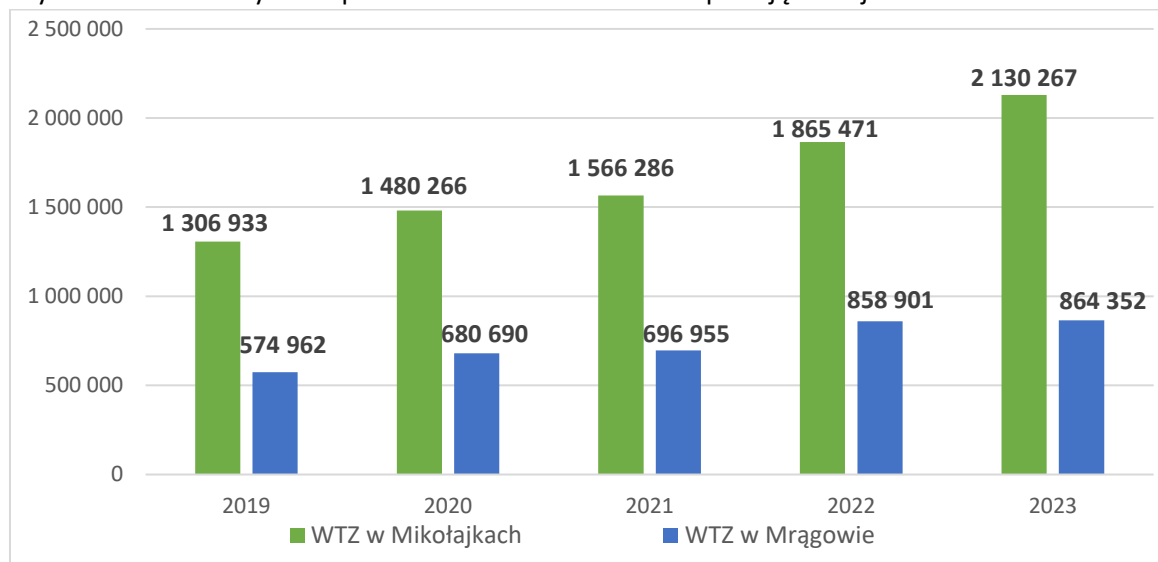
Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w warsztatach terapii zajęciowej realizowana jest jako zadanie powiatu współfinansowane w 90% ze środków PFRON i w 10% ze środków powiatu.

W powiecie mragowskim funkcjonują 2 Warsztaty Terapii Zajęciowej:

- 1) Warsztat Terapii Zajęciowej w Mikołajkach - prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Mikołajkach (liczący 65 miejsc);
- 2) Warsztat Terapii Zajęciowej w Mrągowie - prowadzony przez Fundację Elf (liczący 30 miejsc).

Poniższy wykres przedstawia całkowity koszt roczny prowadzenia obu warsztatów terapii zajęciowej.

Wykres 10: Całkowity koszt prowadzenia Warsztatów Terapii Zajęciowej w zł w latach 2019-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

O dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnościami (bez względu na wiek i stopień niepełnosprawności), które otrzymały refundację z Narodowego Funduszu Zdrowia i spełniają kryterium dochodowe. Wysokość dofinansowania jest uwarunkowana od limitu finansowania każdego przedmiotu i udziału procentowego Narodowego Funduszu Zdrowia.

Środki pomocnicze to te środki, które ułatwiają w znacznym stopniu, bądź też umożliwiają funkcjonowanie w środowisku społecznym (są to między innymi: pieluchomajtki, aparaty słuchowe, szkła okularowe, cewniki, materace przeciwodleżynowe). Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze stanowią katalog sprzętów, który jest załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie.

W latach 2019 – 2023 złożono 1710 wniosków o dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, z których 90 % zrealizowano. Analizując dane w poniższej tabeli zauważyć można że od 2020 roku stale rośnie liczba złożonych wniosków, jednak kwota otrzymanych środków nie pozwala na dofinansowanie wszystkich otrzymanych wniosków.

Tabela 6: Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2019-2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba złożonych wniosków	262	245	313	440	450
Liczba wniosków dofinansowanych	252	237	300	405	345
Kwota dofinansowań	239 167	221 938	273 470	448 857	468 441

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.3. Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego

Stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, jeżeli zachodzi potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych, osoby z niepełnosprawnościami mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny.

Sprzęt rehabilitacyjny to urządzenia i sprzęty zalecone przez lekarza, niezbędne do rehabilitacji w warunkach domowych, mające za zadanie osiągnięcie przy aktywnym uczestnictwie osoby z niepełnosprawnością możliwie najwyższego poziomu jej funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Wysokość dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wynosi do 80% kosztów tego sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Tabela 7: Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2019-2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba złożonych wniosków	15	21	38	25	29
Liczba wniosków dofinansowanych	15	17	31	17	21
Kwota dofinansowań	41 792	60 062	79 530	54 011	58 318

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.4. Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych

Uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym, według ustawy o rehabilitacji wspomaga proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami. Turnus rehabilitacyjny jest formą aktywnej rehabilitacji, połączoną z elementami odpoczynku.

Celem turnusu rehabilitacyjnego jest ogólna poprawa sprawności psychofizycznej oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników. Turnusy organizowane są na terenie całego kraju. Zarówno instytucja zajmująca się organizacją turnusu, jak i ośrodek, w którym turnus się odbywa, muszą posiadać odpowiednie uprawnienia zezwalające na prowadzenie takiej działalności nadane przez wojewodę właściwego ze względu na siedzibę organizatora, czy ośrodka.

Turnus rehabilitacyjny nie może być krótszy niż 14 dni. Osobie ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, lub posiadającej orzeczenie równoważne oraz osobie z niepełnosprawnością do 16 roku życia może być przyznane dofinansowanie pobytu opiekuna. Wysokość dofinansowania dla osób z niepełnosprawnością jest uzależniona od stopnia niepełnosprawności oraz przeciętnego wynagrodzenia.

Tabela 8: Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2019-2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba złożonych wniosków	86	89	37	61	67
Liczba wniosków dofinansowanych	49	34	34	37	38
Kwota dofinansowań	58 463	29 848	70 647	69 811	104 951

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.5. Likwidacja barier funkcjonalnych

Likwidacja barier funkcjonalnych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie

osobie z niepełnosprawnością wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem. O dofinansowanie likwidacji barier funkcjonalnych mogą się ubiegać osoby z niepełnosprawnościami jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z rodzaju ich niepełnosprawności.

Wyróżnia się następujące rodzaje barier:

Bariery architektoniczne definiowane są jako wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnościami. O dofinansowanie mogą się ubiegać przede wszystkim osoby z niepełnosprawnościami, które mają trudności w poruszaniu się. Przeprowadzona likwidacja barier powinna umożliwić lub w znacznym stopniu ułatwić osobie z niepełnosprawnością wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

Bariery techniczne to przeszkody utrudniające lub uniemożliwiające osobie z niepełnosprawnością pokonywanie pewnych ograniczeń. Likwidacja bariery technicznej powinna spowodować sprawniejsze działanie tej osoby w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie. Dofinansowanie udzielane jest na wyraźne zalecenie lekarza poparte wyjaśnieniem wnioskodawcy uzasadniającym potrzebę dofinansowania.

Bariery w komunikowaniu się to likwidacja ograniczeń uniemożliwiających lub utrudniających osobom z niepełnosprawnością swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

Tabela 9: Wartość dofinansowań do likwidacji barier funkcjonalnych w latach 2019-2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba złożonych wniosków	103	112	150	103	109
Liczba wniosków dofinansowanych, w tym:	51	94	132	90	99
- bariery architektoniczne	24	29	23	19	21
- bariery w komunikowaniu się	15	49	81	41	57
- bariery techniczne	12	16	28	30	21
Wyplacone dofinansowania:					
- bariery architektoniczne	124 440	303 284	286 660	186 679	222 549

- bariery w komunikowaniu się	13 199	112 753	222 653	131 046	169 355
- bariery techniczne	36 100	29 998	69 074	90 353	81 224
Kwota dofinansowań	173 739	446 035	578 387	408 078	473 128

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.6. Działania z zakresu sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami

W ramach rehabilitacji społecznej można uzyskać również dofinansowanie na sport, kulturę, rekreację i turystykę osób z niepełnosprawnościami. O dofinansowanie mogą się ubiegać osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli prowadzą działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku, udokumentują zapewnienie odpowiednich warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania oraz udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON. Wysokość dofinansowania organizacji działań w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami wynosi maksymalnie do 60% kosztów realizacji zadania.

Finansowanie realizowanego zadania przedstawia poniższa tabela:

Tabela 10: Realizacja zadania – sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnością w latach 2019-2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba złożonych wniosków	8	5	2	4	3
Liczba wypłaconych dofinansowań w ramach wniosków złożonych w roku poprzednim	8	1	2	2	3
Wysokość rozliczonego dofinansowania	42 000	3 600	17 350	19 298	31 536

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.7. Pilotażowy program PFRON „Aktywny Samorząd”

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i dostępie do edukacji.

Celami szczegółowymi programu są:

- 1) przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego;
- 2) przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych;
- 3) umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie;
- 4) poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji;
- 5) wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób z niepełnosprawnością, pracowników lub pracujących na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych.

Program w latach poprzednich umożliwiał udzielenie osobom z niepełnosprawnościami pomocy w ramach dwóch modułów:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, w tym:

Obszar A: likwidację bariery transportowej;

Obszar B: likwidację barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym;

Obszar C: likwidację barier w poruszaniu się;

Obszar D: pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Tabela 11: Liczba wniosków oraz kwoty dofinansowania w ramach programy „Aktywny Samorząd” w latach 2019-2023.

Rok, w którym otrzymano środki na realizację programu	Pilotażowy program „Aktywny Samorząd”		
	Liczba złożonych wniosków	Liczba dofinansowanych wniosków	Kwota wypłaconych dofinansowań
2019	52	47	127 959,58
2020	53	47	208 283,16
2021	47	47	240 156,92
2022	36	32	161 311,89
2023	38	34	186 481,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.8. Program wyrównywania różnic między regionami III

Powiat Mrągowski wspiera również osoby z niepełnosprawnością poprzez realizację Programu wyrównywania różnic między regionami III. Celem strategicznym programu jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie. Program finansowany jest ze środków PFRON.

Adresaci programu oraz potrzeby wsparcia:

Obszar A (zapewnienie dostępności w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych) - zarządcy w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych;

Obszar B (likwidacja barier w urzędach administracji samorządu powiatowego lub gminnego, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania) – gminy, powiaty lub podmioty, które prowadzą placówki edukacyjne lub środowiskowe domy samopomocy;

Obszar C (tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych) – gminy, powiaty, organizacje pozarządowe;

Obszar D (likwidacja barier transportowych):

a) placówki służące rehabilitacji osób niepełnosprawnych prowadzone przez: organizacje pozarządowe, gminy lub powiaty,

b) jednostki prowadzące warsztaty terapii zajęciowej,

c) gminy, które dowożą osoby z niepełnosprawnościami do znajdujących się poza ich terenem placówek służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych;

Obszar E (dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych) – gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe;

Obszar F (tworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów) - jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe,

Obszar G (skierowanie do powiatów poza algorytmem dodatkowych środków na finansowanie zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych) - powiaty.

Uprawnione podmioty składają wnioski za pośrednictwem Starostwa (w ramach obszaru B, C, D, F, G), natomiast w ramach obszarów A oraz E bezpośrednio do Warmińsko-Mazurskiego Oddziału PFRON.

Tabela 12: Zrealizowane dofinansowania w Programie wyrównywania różnic między regionami.

Program wyrównywania różnic między regionami III		
Nazwa zadania		Kwota dofinansowania
2019	Dofinansowanie zakupu mikrobusu na potrzeby uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Mrągowie	80 000 zł
	Dofinansowanie do zakupu autobusu do przewozu dzieci i młodzieży podopiecznych OREW w Mikołajkach	173 492 zł
	Dofinansowanie do zakupu pojazdu 9 osobowego na potrzeby uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Mikołajkach	80 000 zł
2020	Likwidacja barier architektonicznych w Urzędzie Gminy Sorkwity	5 849 zł
	Dofinansowanie do zakupu pojazdu 9 osobowego do przewozu niepełnosprawnych uczniów Zespołu Szkół Specjalnych w Mrągowie	90 000 zł
2021	Likwidacja barier w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania w Urzędzie Gminy Piecki	8 419 zł
	Dofinansowanie zakupu mikrobusu do przewozu dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczęszczającej do OREW w Mikołajkach	105 000 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.9. Program „Opieka wytchnieniowa”

Głównym celem Programu „Opieka wytchnieniowa” jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

- 1) dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,
- 2) osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi przez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej. Jednym z celów programu jest wzmocnienie dotychczasowego systemu wsparcia przez zapewnienie uczestnikom Programu usług opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością, ośrodka wsparcia i innym miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego. Celem Programu jest także świadczenie usługi opieki wytchnieniowej, w ramach pobytu całodobowego w ośrodku wsparcia, w ośrodku/placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami.

Dzięki temu wsparciu, osoby zaangażowane na co dzień w sprawowanie opieki nad osobą z niepełnosprawnością dysponować będą czasem, który mogą przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw życiowych.

Usługi opieki wytchnieniowej mogą służyć również okresowemu zabezpieczeniu potrzeb osoby z niepełnosprawnością w sytuacji, gdy członkowie rodzin lub opiekunowie z różnych powodów nie będą mogli wykonywać swoich obowiązków.

Program jest finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Świadczenie usługi „Opieki wytchnieniowej” w ramach pobytu dziennego w powiecie mrągowskim realizowali Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pieckach.

Tabela 13: Świadczenie usługi „Opieki wytchnieniowej” w latach 2020-2023 w powiecie mrągowskim.

	2020	2021	2022	2023
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie				
Ilość uczestników programu:	11	8	12	19
Liczba zrealizowanych godzin w ramach pobytu dziennego:	1 720	800	2 000	2 268
Całkowita kwota środków przeznaczonych na realizację programu:	34 274,48 zł	28 941,11 zł	76 885,44 zł	84 589,40 zł
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie				
Ilość uczestników programu:	-	-	-	7
Liczba zrealizowanych godzin w ramach pobytu dziennego:	-	-	-	1 512
Całkowita kwota środków przeznaczonych na realizację programu:	-	-	-	61 689,60 zł
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pieckach				
Ilość uczestników programu:	-	-	-	7
Liczba zrealizowanych godzin w ramach pobytu dziennego:	-	-	-	1 360
Całkowita kwota środków przeznaczonych na realizację programu:	-	-	-	50 073,88 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych od ośrodków pomocy społecznej.

Świadczenie usługi specjalistycznego poradnictwa oraz wsparcia w zakresie nauki pielęgnacji/rehabilitacji/dietetyki realizowane przez specjalistów realizowało Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mrągowie. Z poradnictwa w roku 2021 skorzystało 5 osób (3 opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami o znacznym stopniu

niepełnosprawności oraz 2 opiekunów opiekujących się dziećmi z niepełnosprawnościami), które uzyskały 60,5 godziny poradnictwa. Całkowity koszt Programu wyniósł 5 290 zł.

1.10. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”

W odpowiedzi na istniejącą potrzebę, związaną z trudnościami w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami w codziennym życiu, realizację rozpoczął program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Program zapewnia usługę asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym, dedykowaną osobom z niepełnosprawnościami posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo traktowanych na równi z orzeczeniami o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieciom do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Osoby z niepełnosprawnościami mogą skorzystać z pomocy asystenta przy wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym.

Jednym z celów Programu jest ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz stymulowanie osób z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności i umożliwienie realizowania prawa do niezależnego życia, a także przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami, umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności np. przez udział w wydarzeniach społecznych, kulturalnych, rozrywkowych, sportowych.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie ośrodków pomocy społecznej realizujących program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” w powiecie mrągowskim:

Tabela 14: Świadczenie usług „Asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej” z podziałem na ośrodki pomocy realizujące program w powiecie mrągowskim w latach 2021-2023.

	2021	2022	2023
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mrągowie			
Ilość uczestników programu:	-	24	12
Liczba zrealizowanych godzin usług asystenckich:	-	5 340	6 052
Koszt programu:	-	224 421,38 zł	242 054,92 zł
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie			
Ilość uczestników programu:	-	18	27

Liczba zrealizowanych godzin usług asystenckich:	-	4 040	5 049
Koszt programu:	-	154 726,87 zł	191 638,56 zł
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie			
Ilość uczestników programu:	15	31	32
Liczba zrealizowanych godzin usług asystenckich:	2 089	8 932	7 340
Koszt programu:	92 769	391 261,97 zł	331 247,40 zł
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pieckach			
Ilość uczestników programu:	-	34	40
Liczba zrealizowanych godzin usług asystenckich:	-	17 131,5	14 872,5
Koszt programu:	-	906 678 zł	585 505,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanych danych od ośrodków pomocy społecznej.

1.11. Program PFRON Samodzielność-Aktywność-Mobilność

W 2022 r. Powiat Mrągowski przystąpił do realizacji dwóch nowych programów PFRON „Samodzielność-Aktywność-Mobilność!": „Dostępne mieszkanie” oraz „Mieszkanie dla absolwenta”. Celem obu programów jest wzrost niezależności oraz ułatwienie aktywności zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. W przypadku programu „Dostępne mieszkanie” cel jest realizowany poprzez zapewnienie mieszkania wolnego od barier architektonicznych jako podstawy samodzielnego realizowania planów zawodowych i społecznych, a dofinansowanie obejmuje koszty zamiany niedostępnego mieszkania. Natomiast w przypadku programu „Mieszkanie dla absolwenta” pomoc jest realizowana poprzez zapewnienie samodzielnego mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności, a przedmiotem dofinansowania są koszty wynajęcia mieszkania, ponoszone w okresie 36 miesięcy.

1.12. Program PFRON „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi” – Moduł III

W 2020 r. w związku z zagrożeniem epidemicznym wirusa COVID-19, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wprowadził program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi”. Celem programu było zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami poszkodowanym na skutek działania żywiołu lub sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także objęcie wsparciem samorządów powiatowych, które w wyniku sytuacji kryzysowych

wywołanych chorobami zakaźnymi uruchomiły dodatkowe wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami.

W 2020 r. program skierowany był do dorosłych osób niepełnosprawnych, które z powodu zawieszenia działalności placówek zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną (min. warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, ośrodkach prowadzących zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz specjalnych ośrodków wychowawczych, szkół specjalnych przysposabiających do pracy, ośrodków rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych) utraciły możliwość korzystania z prowadzonych przez nie zajęć. Celem programu było dofinansowanie kosztów związanych z zapewnieniem im opieki w warunkach domowych.

W 2020 r. w programie uczestniczyło 485 osób z niepełnosprawnościami, którym przyznano świadczenia w łącznej kwocie 606 500 zł.

W 2021 r. wsparcia w ramach programu udzielono 235 osobom z niepełnosprawnościami - wypłacono im 469 świadczeń na kwotę 234 500 zł.

Wydatki w całości pokrył Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

1.13. Program PFRON „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi” – Moduł IV

W 2021 r. Powiatowe Centrum Pomoc realizowało program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi” – moduł IV. Pomoc w ramach programu polegała na zakupie środków ochrony i urządzeń medycznych służących kontroli stanu zdrowia oraz zabezpieczających przed zakażeniem COVID-19. Wsparciem Programu objęto 210 osób niepełnosprawnych (głównie seniorów) z terenu powiatu. Każda z osób otrzymała pakiet środków o wartości 286,45 zł, na który składało się: 200 szt. masek ochronnych, płyn do dezynfekcji, termometr bezdotykowy oraz pulsoksymetr napalcowy. Łączna wysokość wydatków poniesionych na realizację wsparcia wyniosła 60 154 zł i była sfinansowana ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

1.14. Domy Pomocy Społecznej

Dom Pomocy Społecznej jest placówką świadczącą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, domy pomocy społecznej mogą prowadzić jednostki samorządu terytorialnego, kościół katolicki, inne związki wyznaniowe, fundacje i stowarzyszenia, pozostałe osoby prawne oraz osoby fizyczne.

Na terenie powiatu mrągowskiego funkcjonują dwa ponadgminne domy pomocy społecznej:

1. Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych w Mrągowie, ul. Młodkowskiego 19, będący jednostką organizacyjną powiatu.
2. Ewangelicki Dom Opieki „Arka” w Mikołajkach, plac Kościelny 5A, którego prowadzenie powiat mrągowski powierzył Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Mikołajkach.

Tabela 15: Wydatki poniesione na funkcjonowanie DPS w powiecie mrągowskim w latach 2019-2022.

	2019	2020	2021	2022	2023
Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży w Mrągowie	4 421 581 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 2 173 962 zł)	4 932 146 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 2 120 215 zł)	5 353 716 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 2 178 875 zł)	5 679 793 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 2 373 610 zł)	6 700 630 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 2 699 093 zł)
Ewangelicki Dom Opieki „Arka” w Mikołajkach	3 771 764 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 278 131 zł)	4 136 011 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 473 357 zł)	4 100 006 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 303 093 zł)	4 598 042 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 227 923 zł)	5 834 997 zł (w tym dotacja z budżetu wojewody 659 820 zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

O umieszczenie w DPS mogą ubiegać się osoby, którym rodzina oraz gmina nie jest w stanie zapewnić całodobowej opieki. Do chwili umieszczenia osoby z niepełnosprawnością w DPS, gmina jest obowiązana do zapewnienia niezbędnych usług pielęgnacyjnych w środowisku. Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt wydaje organ gminy właściwy dla tej osoby w dniu jej kierowania do DPS.

Decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej. Pobyt w DPS jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania, ustalonego przez starostę i ogłoszonego w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Środki finansowe na pokrycie kosztów działalności DPS pochodzą z:

- dotacji celowej budżetu państwa,
- dochodu DPS, który jest uzyskiwany z odpłatności mieszkańców domu.

Tabela 16: Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w domu pomocy społecznej w powiecie mrągowskim w latach 2019-2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży w Mrągowie	3 835 zł	4 111,57 zł	4 395,97 zł	4 729,20 zł	5 513,23 zł

Ewangelicki Dom Opieki „Arka” w Mikołajkach	3 120 zł	3 420 zł	3 690 zł	3 990 zł	4 780 zł
--	----------	----------	----------	----------	----------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

1.15. Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy służą budowaniu sieci oparcia społecznego i przygotowują do życia w społeczeństwie oraz funkcjonowania w środowisku. Są przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. To placówki okresowego dziennego lub całodobowego pobytu, w którym osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek.

W powiecie mragowskim istnieją 3 środowiskowe domy samopomocy, które są prowadzone przez gminy:

- 1) Środowiskowy Dom Samopomocy w Mragowie – przeznaczony dla 60 osób,
- 2) Środowiskowy Dom Samopomocy przy Ewangelickim Domu Opieki „Arka” w Mikołajkach – przeznaczony dla 60 osób,
- 3) Środowiskowy Dom Samopomocy w Pieckach – przeznaczony dla 35 osób.

2. Rehabilitacja zawodowa

Rehabilitacja zawodowa jest jednym z kluczowych elementów w procesie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami. Jej celem jest ułatwienie i przygotowanie osób z niepełnosprawnościami będących w wieku aktywności zawodowej do uzyskania lub utrzymania odpowiedniego zatrudnienia.

Międzynarodowa Organizacja Pracy definiuje rehabilitację zawodową jako część ogólnego procesu rehabilitacji polegającą na udzieleniu osobie z niepełnosprawnością takich usług rynku pracy jak poradnictwo zawodowe, szkolenia zawodowe i zatrudnienie, aby umożliwić jej uzyskanie, utrzymanie i awans w odpowiedniej pracy, a przez to integrację lub reintegrację w normalne życie społeczne. Sytuacja społeczno-ekonomiczna osób z niepełnosprawnościami w dużej mierze stanowi pochodną ich sytuacji na rynku pracy. Niska aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami znajduje swoje odbicie w strukturze tej subpopulacji według źródeł utrzymania. Celem rehabilitacji zawodowej jest ułatwienie osobie z niepełnosprawnością będącej w wieku aktywności zawodowej uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia. W osiągnięciu tego celu pomagają różnorodne działania nakierowane na wybór odpowiedniego zawodu przez osobę z niepełnosprawnością, pomoc takiej osobie w przygotowaniu się do pracy, pośrednictwo w uzyskaniu odpowiedniego, a więc dostosowanego do ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, zatrudnienia oraz pomoc w odnalezieniu się w miejscu pracy. Rehabilitacja zawodowa jest kluczowa w procesie rehabilitacji społecznej osób

z niepełnosprawnościami. Dla osób z niepełnosprawnością podjęcie zatrudnienia to nie tylko niezależność finansowa, ale przede wszystkim poczucie przydatności społecznej i utrzymywanie kontaktów międzyludzkich. Dzięki pracy osoby z niepełnosprawnościami aktywnie uczestniczą w życiu społecznym, są bardziej samodzielne oraz mają poczucie sensu.

Według ustawy o rehabilitacji powiat ma określone zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, są to:

- a) pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe osób niepełnosprawnych;
- b) szkolenia i przekwalifikowania osób niepełnosprawnych;
- c) przyznanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej, albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej- dofinansowanie do oprocentowanego kredytu bankowego.

W powiecie mrągowskim zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej realizuje **Powiatowy Urząd Pracy w Mrągowie**.

Osoba z niepełnosprawnościami może być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako:

- **bezrobotny** – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego;
- **poszukujący pracy** – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej.

Ponadto, osoba z niepełnosprawnością zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji:

- szkoleń;
- stażu;
- prac interwencyjnych;
- przygotowania zawodowego dorosłych;
- badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji;
- zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ustawy o promocji;
- finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy o promocji;
- studiów podyplomowych;

- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową;
- bonu na zasiedlenie;
- bonu szkoleniowego;
- bonu stażowego.

Dla osób z niepełnosprawnościami posiadających status „poszukującej pracy”, a nie pozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON.

Tabela 17: Środki przeznaczone na rehabilitację zawodową w powiecie mrągowskim w latach 2019-2023.

2019	134 102 zł , w tym: - 29 000 zł – jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, - 9 000 zł – zwrot wyposażenia 2 stanowisk pracy, - 8 312 zł – zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób z niepełnosprawnością i nie pozostających w zatrudnieniu, - 6 790 zł – szkolenie zawodowe organizowane przez kierownika PUP.
2020	95 966 zł – 3 wnioski na jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej.
2021	96 000 zł – 3 wnioski na jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej,
2022	105 678 zł , w tym: - 82 000 zł – 2 wnioski na jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, - 23 678 zł – finansowanie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy nie pozostające w zatrudnieniu (3 staże).
2023	180 000 zł , w tym: - 180 000 zł- 4 wnioski na jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Instrumenty te są adresowane bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami, jak też do ich pracodawców.

Uprawnienia pracodawcy zatrudniającego osobę z orzeczoną stopniem o niepełnosprawności:

- miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika;
- zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy;
- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy;
- zwrot kosztów szkolenia pracownika;

- zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy;
- zwolnienie z wpłat na PFRON;
- refundacja części wynagrodzenia lub składek na ubezpieczenia społeczne.

Uprawnienia osoby z orzeczoną stopniem o niepełnosprawności zdolnej do pracy, posiadającej status „bezrobotnego” lub poszukującej pracy:

- pomoc w znalezieniu zatrudnienia (pośrednictwo pracy);
- możliwość nabycia, uzupełnienia, podniesienia kwalifikacji zawodowych oraz zdobycia doświadczenia zawodowego (szkolenia, studia podyplomowe, staż);
- pomoc w wyborze odpowiedniego miejsca pracy przy uwzględnieniu predyspozycji zawodowych i możliwości zdrowotnych oraz wymagań w danym środowisku pracy (doradcy zawodowego).

Osoby niepełnosprawne podejmujące i prowadzące działalność gospodarczą lub rolniczą:

- wsparcie finansowe na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej;
- dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego;
- refundacja składek ZUS.

Podstawowym aktem normatywnym regulującym prawa i obowiązki pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne, w tym również uprawnienia niepełnosprawnego pracownika, jest ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 44).

W stosunkach pracy, tak jak wszystkich innych pracowników, zasady regulują przepisy prawa pracy, przede wszystkim Kodeks Pracy.

Lekki stopień niepełnosprawności:

- czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo;
- osoba niepełnosprawna nie może być zatrudniona w godzinach nocnych i w godzinach nadliczbowych;
- osoba niepełnosprawna ma prawo do dodatkowej przerwy w pracy na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek, czas przerwy wynosi 15 minut i jest wliczany do czasu pracy.

Umiarkowany i znaczny stopień niepełnosprawności:

- czas pracy nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo;
- osoba niepełnosprawna nie może być zatrudniona w godzinach nocnych i w godzinach nadliczbowych;
- osoba niepełnosprawna ma prawo do dodatkowej przerwy w pracy na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek, czas przerwy wynosi 15 minut i jest wliczany do czasu pracy;

- osobie niepełnosprawnej przysługuje dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze 10 dni roboczych w roku kalendarzowym;
- osoba niepełnosprawna ma prawo do czasu wolnego od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia w wymiarze do 21 dni roboczych w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym lub w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

Łączny wymiar dodatkowego urlopu wypoczynkowego oraz zwolnienia z pracy z tytułu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym nie może przekroczyć 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

Poradnictwo zawodowe to jedna z usług rynku pracy polegająca na udzielaniu pomocy osobom bezrobotnym i poszukującym pracy w wyborze odpowiedniego zawodu lub miejsca pracy oraz planowaniu rozwoju kariery zawodowej, a także na przygotowaniu do lepszego radzenia sobie w poszukiwaniu i podejmowaniu pracy oraz pracodawcom w doborze kandydatów do pracy spośród bezrobotnych i poszukujących pracy lub we wspieraniu rozwoju zawodowego pracodawcy i jego pracowników.

W 2023 r. z porad indywidualnych skorzystało 64 osoby z niepełnosprawnościami, odbywając łącznie 123 wizyty w ramach indywidualnych porad.

W 2023 r. Powiatowy Urząd Pracy realizował projekt „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w powiecie mrągowskim (I)” w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych z powiatu mrągowskiego. Projekt zakłada kompleksową aktywizację zawodową na rzecz: osób bezrobotnych i poszukujących pracy zarejestrowanych w PUP w Mrągowie, zwłaszcza tych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym:

- osób młodych w wieku 18-29 lat, w tym w szczególności osób z kategorii NEET,
- osób w wieku 30 lat i więcej należących do jednej z następujących grup: osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach.

2.1. Edukacja dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami

Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. o prawie oświatowym (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 737) każde dziecko w Polsce podlega pod obowiązek szkoły, także dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością mają zapewnioną możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Dzieci obejmuje się tzw. kształceniem specjalnym, pozwalającym na stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie specjalne nie jest równoznaczne z umieszczeniem dziecka w szkole specjalnej, może być realizowane we

wszystkich szkołach i przedszkolach. Edukacja osób z niepełnosprawnościami polega na integralnej realizacji funkcji dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej z uwzględnieniem specyficznych form i metod pracy oraz zasad nauczania. Podstawowym celem edukacji jest wielostronny rozwój. Jego osiągnięcie uwarunkowane jest intensyfikacją kontaktów społecznych i współuczestnictwem tych osób w decydowaniu o sprawach dotyczących ich edukacji, pracy i form spędzania czasu wolnego.

Edukację dzieci z niepełnosprawnościami w powiecie mrągowskim zapewniają:

1) Zespół Szkół Specjalnych w Mrągowie, w którym funkcjonują:

- Szkoła podstawowa dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym,
- Branżowa Szkoła I Stopnia dla młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
- Grupy Rewalidacyjno-Wychowawcze dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim,
- Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy dla młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- Przedszkole Specjalne dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz dla dzieci z autyzmem i z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

2) Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy (OREW) w Mikołajkach, do którego mogą uczęszczać dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. OREW zapewnia edukację w ramach:

- grup wychowawczych wczesnego wspomaganie,
- grup wychowawczych przedszkolnych (z realizacją podstawy programowej wychowania przedszkolnego,
- grup wychowawczych edukacyjno-terapeutycznych (realizujących podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym w szkole podstawowej i ponad podstawowej),
- grup rewalidacyjno-wychowawczych (realizujących założenia programu zajęć dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim).

OREW jest niepubliczną placówką edukacyjną oraz zakładem opieki zdrowotnej. Poza realizacją zadań edukacyjnych zapewnia pomoc specjalistyczną i terapeutyczną. Placówka zapewnia też kompleksową opiekę medyczną i rehabilitację leczniczą.

Jest to ośrodek dziennego pobytu dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w wieku od 3 do 25 lat.

2.2 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Istotną rolę w obszarze niepełnosprawności pełni **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna**. Do jej zadań należy m.in. wydawanie orzeczeń o potrzebie kształcenia

specjalnego i potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych oraz opinii wczesnego wspomaganie rozwoju.

Liczba wydanych orzeczeń lub opinii w latach 2019-2023 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18: Rodzaje orzeczeń lub opinii wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w latach 2019-2023.

L.p	Rodzaj orzeczenia lub opinii	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Wydane orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym stwierdzające:	148	99	122	165	182
	Niestężenie lub słabe słyszenie	5	4	3	11	1
	Niedowidzenie lub słabe widzenie	1	0	5	2	2
	Niepełnosprawność ruchową, w tym afazja	17	12	13	30	29
	Niepełnosprawność intelektualną	40	21	19	16	37
	Autyzm, w tym zespół Aspergera	44	30	43	57	61
	Niepełnosprawności sprzężone	25	15	28	32	26
	Zagrożenie niedostosowaniem społecznym lub niedostosowanie społeczne	16	17	11	17	26
2.	Orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego	0	0	0	1	2
3.	Orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania	25	18	19	21	22
4.	Orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	6	6	1	3	2
5	Opinia o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju	25	25	33	50	47
łącznie liczba wydanych orzeczeń i opinii:		204	148	175	239	255

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Mrągowie.

IV. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY POWIATU MRĄGOWSKIEGO W OBSZARZE PROBLEMATYKI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów osób z niepełnosprawnościami są działające w tym obszarze polityki społecznej instytucje i organizacje znajdujące się na terenie powiatu i gmin. Są nimi zarówno jednostki systemu samorządów, jak i inne instytucje publiczne a także jednostki niepubliczne, co przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela 19: Organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami w powiecie mrągowskim.

L.p	Wyszczególnienie	Nazwa placówki/instytucji/ośrodka	Adres
1.	INSTYTUCJE POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mrągowie oraz funkcjonujący w strukturze Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	ul. Warszawska 53 11-700 Mrągowo
		Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Wyspiańskiego 1 11-700 Mrągowo
		Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Wojska Polskiego 5A 11-700 Mrągowo
		Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Kolejowa 7 11-730 Mikołajki
		Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Olsztyńska 16 a 11-731 Sorkwity
		Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Zwycięstwa 35/2 11-710 Piecki
2.	DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ	Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Mrągowie (prowadzony przez powiat mrągowski)	ul. Młodkowskiego 19 11-700 Mrągowo
		Ewangelicki Dom Opieki „ARKA” w Mikołajkach (na zlecenie powiatu mrągowskiego)	Plac Kościelny 5a 11-730 Mikołajki
3.	ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY	Środowiskowy Dom Samopomocy w Mrągowie	ul. Królewiecka 34 11-700 Mrągowo
		Środowiskowy Dom Samopomocy w Mikołajkach	Plac Kościelny 5A, 11-730 Mikołajki
		Środowiskowy Dom Samopomocy w Pieckach	ul. Zwycięstwa 20/4, 11-710 Piecki

4.	WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ	Warsztat Terapii Zajęciowej w Mrągowie	ul. Olsztyńska 16 11-700 Mrągowo
		Warsztat Terapii Zajęciowej w Mikołajkach	ul. Kolejowa 13 11-730 Mikołajki
5.	KLUBY „SENIOR+”	Klub „Senior+” w Mrągowie	11-700 Mrągowo
		Klub „Senior+” w Sorkwicach	ul. Szkolna 5 11-731 Sorkwity
6.	PLACÓWKI OŚWIATOWE	Zespół Szkół Specjalnych w Mrągowie	ul. Mrongowiusza 13C 11-700 Mrągowo
		Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Mikołajkach	ul. Kolejowa 13 11-730 Mikołajki
7.	PLACÓWKI PORADNICTWA SPECJALISTYCZNEGO	Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Mrągowie	ul. Warszawska 53 11-700 Mrągowo
8.	OCHRONA ZDROWIA	Szpital Mrągowski im. Michała Kajki w Mrągowie	ul. Wolności 12 11-700 Mrągowo
9.	INSTYTUCJE RYNKU PRACY	Powiatowy Urząd Pracy w Mrągowie	ul. Kopernika 1 11-700 Mrągowo
		Ośrodek Szkolenia i Wychowania OHP w Mrągowie	ul. Przemysłowa 11 11-700 Mrągowo
		Centrum Edukacji ZDZ w Mrągowie	ul. Mrongowiusza 65B 11-700 Mrągowo
10.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Mikołajkach	ul. Kolejowa 13 11-730 Mikołajki
		Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Rodzinie „Synapsa”	os. Mazurskie 37/2 11-700 Mrągowo
		Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych Chorych „Amicus”	ul. Młodkowskiego 19 11-700 Mrągowo
		Fundacja Fructus w Mrągowie	ul. Kopernika 2c 11-700 Mrągowo
		Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów-Koło w Mrągowie	ul. Warszawska 26 11-700 Mrągowo
		Polski Związek Niewidomych Koło w Mrągowie	ul. Wyspiańskiego 1 11-700 Mrągowo

		Polski Czerwony Krzyż – Oddział Rejonowy w Mrągowie	ul. Królewiecka 34 11-700 Mrągowo
		Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło w Mrągowie	ul. Warszawska 53 11-700 Mrągowo
		Mazurski Związek Żeglarzy Niepełnosprawnych w Mrągowie	ul. Mrongowiusza 32 11-700 Mrągowo
		Mrągowski Uniwersytet III Wieku	ul. Warszawska 26 11-700 Mrągowo
		Stowarzyszenie Wielokierunkowej Pomocy „Remedium”	ul. Kopernika 2c 11-700 Mrągowo
		Fundacja „Dążyć do celu”	Polska Wieś 11A/4 11-700 Mrągowo
		Fundacja REI	ul. Piaskowa 4H/20 11-700 Mrągowo
		Fundacja „Elf” w Mrągowie	ul. Olsztyńska 16 11-700 Mrągowo
11.	INNE FORMY WSPARCIA	Hospicjum Domowe Św. Wojciecha w Mrągowie	ul. Wyspiańskiego 1 11-700 Mrągowo
		Stacja Socjalna przy Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Mrągowie	ul. Kościelna 2 11-700 Mrągowo
		Stacja Diakonijna przy Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Sorkwicach	ul. Plażowa 3 11-731 Sorkwity

V. MOCNE I SŁABE STRONY POWIATU MRĄGOWSKIEGO W OBSZARZE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Tabela 20: Analiza SWOT w powiecie mrągowskim w obszarze niepełnosprawności.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Dostęp do placówek opieki wspomaganej (2 Warsztaty Terapii Zajęciowej, 3 Środowiskowe Domy Samopomocy).	Istnienie barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.
Dostęp do usług w domach pomocy społecznej (dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych).	Ograniczony dostęp do medycznych usług specjalistycznych oraz rehabilitacyjnych.
Stosunkowo duży stopień zaspokojenia potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie dofinansowań do likwidacji barier funkcjonalnych, uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny oraz uzyskanie wyższego wykształcenia ze środków PFRON.	Bardzo trudny dostęp do specjalistów mogących wspierać osoby z zaburzeniami psychicznymi.
Obecność licznych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Brak stabilności finansowej organizacji pozarządowych oraz instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
Funkcjonowanie Zespołu Szkół Specjalnych oraz Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego.	Brak Zakładów Aktywności Zawodowej, w których osoby z niepełnosprawnościami mogłyby podjąć zatrudnienie.
Realizacja w powiecie usług opiekuńczych oraz asystenckich.	Wykluczenie komunikacyjne w powiecie-problem z podjęciem pracy przez osoby z niepełnosprawnościami związany z brakiem możliwości dojazdu do miejsca pracy.
Funkcjonowanie Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.	Bariery w tworzeniu miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.
Promocja nowych rozwiązań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Zbyt mało działań na rzecz rodzin opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami.
Profesjonalne przygotowanie kadry świadczącej pomoc osobom z niepełnosprawnościami.	Ograniczony dostęp do interwencji gwarantującej kompleksową diagnozę dziecka z niepełnosprawnością i zagrożonego niepełnosprawnością.
Realizacja programów krajowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami.	Niewystarczające środki finansowe w obszarze pomocy społecznej i edukacyjnej.

Aktywna działalność Powiatowego Urzędu Pracy w sprawie aktywizacji, dofinansowań oraz promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	Brak mieszkań wspomaganych oraz zbyt mała ilość mieszkań treningowych dla osób z niepełnosprawnościami.
	Słabo rozwinięte usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami, szczególnie z terenów wiejskich.
	Niski odsetek osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.
	Brak placówek dziennych dla osób z niepełnosprawnościami wykluczonych z udziału w WTZ i ŚDS.

SZANSE	ZAGROŻENIA
Tworzenie i wdrażanie działań służących skutecznej integracji osób z niepełnosprawnościami ze środowiskiem.	System prawny sprzyjający łatwemu uzyskiwaniu pomocy socjalnej demotywujący do podejmowania aktywności zawodowej i społecznej.
Możliwość pozyskiwania funduszy krajowych i europejskich w celu poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami.	Starzenie się społeczeństwa.
Systematyczna likwidacji barier architektonicznych umożliwiającą udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, zawodowym i kulturalnym.	Ograniczone fundusze na likwidację barier architektonicznych.
Aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.	Utrzymujące się wysokie bezrobocie wśród osób z niepełnosprawnościami.
Zmiana postrzegania osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie.	Ograniczona dostępność do środków finansowych zewnętrznych, w tym środków Unii Europejskiej (zbyt wysoki wkład własny, brak doświadczenia w tworzeniu wniosków).
Upowszechnienie pracy zdalnej.	Niskie wykształcenie osób z niepełnosprawnościami, niedostosowanie kwalifikacji do wymogów rynku pracy.
Rozwój działań w zakresie ekonomii społecznej i tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.	Ograniczona mobilność zawodowa osób z niepełnosprawnościami.
Dostępność źródeł finansowania pomocy i działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami.
Możliwość tworzenia zakładów pracy chronionej, ZAZ na potrzeby zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	Nieprzewidziane kataklizmy i klęski żywiołowe.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego- dostęp mieszkańców do informacji poprzez Internet.	Wykluczenie społeczne i izolacja osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
Tworzenie całodobowych i dziennych placówek wspierających.	Wzmacnianie postaw wyuczonej bezradności, uzależnienie od programów pomocowych, świadczeń społecznych i rentowych.
Tworzenie mieszkań wspomaganych i treningowych.	Niski poziom sektora ekonomii społecznej działającej na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
Rozwój sektora ekonomii społecznej na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	

Źródło: opracowanie własne.

VI. CELE POWIATOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Cel operacyjny nr 1:

Tworzenie osobom z niepełnosprawnościami warunków do rehabilitacji społecznej

Rehabilitacja ma na celu pomniejszanie skutków wynikających z niepełnosprawności, a także przygotowywanie osoby z niepełnosprawnością do życia w społeczeństwie. Dzięki właściwej rehabilitacji osoby z niepełnosprawnościami powinny umieć realizować się w pracy oraz w życiu osobistym, a poprzez samorealizację osiągać status społeczny. Dla wielu osób z niepełnosprawnościami rehabilitacja społeczna jest jedyną szansą na wyjście z izolacji. Dotyczy to głównie osób, które z różnych powodów nie opuszczają własnego mieszkania. Przebywanie w zamkniętym środowisku skutkuje najczęściej ograniczeniem kontaktów i powoduje utratę możliwości pełnienia wielu ról społecznych. Rehabilitacja społeczna powinna doprowadzić osobę z niepełnosprawnościami do samoakceptacji, czyli odnalezienia własnej tożsamości w gorszych warunkach życia w najbliższej rodzinie, w gronie znajomych, w końcu w szeroko pojętym społeczeństwie.

Rehabilitacja społeczna nie jest możliwa bez współdziałania służb tworzących system zabezpieczeń i likwidujących bariery utrudniające egzystencję osobom z niepełnosprawnościami.

Przykładowe sposoby realizacji celu:

1. Umożliwianie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwa w ośrodkach wsparcia.
2. Wyeliminowanie lub zmniejszenie barier utrudniających osobom z niepełnosprawnościami pełne uczestnictwo w życiu społecznym.
3. Inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do stworzenia osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego i aktywnego udziału w życiu kulturalnym, sportowym, rekreacyjnym i turystycznym.
4. Uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.
5. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
6. Realizacja działań dotyczących profilaktyki zdrowia psychicznego osób z niepełnosprawnościami.

Przykładowe wskaźniki realizacji celu:

- Liczba osób z niepełnosprawnościami będących uczestnikami ośrodków wsparcia.
- Liczba działających ośrodków wsparcia w powiecie mławowskim.

- Liczba udzielonych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się oraz udzielonych dofinansowań w ramach programu „Aktywny Samorząd”.
- Liczba niepełnosprawnych uczestników wydarzeń kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych i turystycznych.
- Liczba osób z niepełnosprawnościami oraz opiekunów korzystających z dofinansowań do turnusów rehabilitacyjnych.
- Liczba budynków użyteczności publicznej dostosowanych architektonicznie, cyfrowo oraz informacyjno-komunikacyjnie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.
- Liczba zrealizowanych działań dotyczących profilaktyki zdrowia psychicznego.

Podmioty realizujące i współpracujące przy realizacji celu:

- samorząd powiatowy oraz samorzady gminne,
- powiatowe centrum pomocy rodzinie,
- ośrodki pomocy społecznej,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- organizacje pozarządowe,
- placówki oświatowe i służby zdrowia,
- Domy Pomocy Społecznej,
- Środowiskowe Domy Samopomocy,
- placówki opieki zdrowotnej.

Cel operacyjny nr 2:

Zwiększenie aktywności zawodowej wśród bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami oraz biernych zawodowo

Osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do podjęcia zatrudnienia z uwzględnieniem ich indywidualnych predyspozycji wynikających z rodzaju niepełnosprawności oraz kwalifikacji. Praca zawodowa zapewnia pełne uczestnictwo w życiu społecznym gdyż zapewnia niezależność materialną, wzmacnia poczucie własnej wartości oraz zapewnia kontakty społeczne i udział w życiu społeczności lokalnej.

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Bezrobocie dotyka szczególnie osoby z niepełnosprawnością, które z racji swej niepełnosprawności, niskich kwalifikacji zawodowych i braku odpowiednich ofert pracy mają nikłe szanse na otrzymanie zatrudnienia. Należy podejmować działania zmierzające do wyrównywania szans zatrudniania i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami w naszym powiecie wymaga utrzymania

sprawdzonych i istniejących już rozwiązań w tym zakresie, ale również rozwoju nowych form szkolenia, kształcenia i zatrudnienia dostosowanych do ciągle zmieniającego się rynku pracy.

Przykładowe sposoby realizacji celu:

1. Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami wsparcia indywidualnego, obejmującego doradztwo zawodowe.
2. Organizowanie szkoleń dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
3. Organizowanie staży i prac interwencyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.
4. Udzielanie pracodawcom zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy związanych z zatrudnieniem osób z niepełnosprawnościami.
5. Udzielanie wsparcia finansowego osobom z niepełnosprawnościami poprzez dotacje na podjęcie własnej działalności gospodarczej, spółdzielni socjalnych.

Przykładowe wskaźniki realizacji celu:

- Liczba osób korzystających z poradnictwa zawodowego.
- Liczba osób korzystających z pośrednictwa pracy.
- Liczba ukończonych szkoleń.
- Liczba zorganizowanych staży.
- Liczba zorganizowanych prac interwencyjnych.
- Liczba osób, które podjęły pracę.
- Liczba osób skierowanych na wyposażenie stanowiska pracy.
- Liczba osób, którym udzielono wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej, spółdzielni socjalnych.

Podmioty realizujące i współpracujące przy realizacji celu:

- Powiatowy Urząd Pracy;
- samorząd powiatowy i samorządy gminne;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
- pracodawcy, spółdzielnie socjalne;
- organizacje pozarządowe;
- osoby z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny nr 3:

Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom sprawującym opiekę nad osobami wymagającymi pomocy, różnorodnych form wsparcia - umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym

Wspieranie rodzin sprawujących opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami ma na celu zapewnienie im pełnego wsparcia, zarówno w sferze emocjonalnej, jak i praktycznej, co oznacza dostarczanie odpowiednich narzędzi, informacji i pomocy, które pozwolą

opiekunom skutecznie radzić sobie z codziennymi wyzwaniami związanymi z opieką nad osobą z niepełnosprawnością. Dotyczy to także ułatwienia dostępu do specjalistycznych usług, terapii i środków finansowych, wspierających rozwój i integrację społeczną osób z niepełnosprawnościami. Istotnym aspektem jest także promowanie akceptacji społecznej oraz budowanie sieci wsparcia wśród rodzin znajdujących się w podobnej sytuacji, co może przyczynić się do wzrostu poczucia wsparcia, zrozumienia i solidarności między nimi. Poprzez kompleksowe wsparcie, członkowie rodziny zajmujący się osobami z niepełnosprawnościami mogą lepiej radzić sobie z wyzwaniami oraz stworzyć warunki dla pełniejszego życia zarówno dla siebie, jak i osób z niepełnosprawnościami, nad którymi sprawują opiekę.

Przykładowe sposoby realizacji celu:

1. Utworzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin lub prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym poradnictwo oraz rozpowszechnianie materiałów informacyjnych dotyczących niepełnosprawności i jej konsekwencji.
2. Prowadzenie akcji informacyjnych o możliwościach udziału osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów w programach finansowanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
3. Dofinansowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
4. Zapewnienie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, teleopieki oraz innych świadczeń pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnościami.
5. Aktywizacja wolontariuszy w realizacji różnych rodzajów usług na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
6. Organizowanie grup wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami oraz dla rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami.
7. Popularyzacja i podejmowanie działań w obszarze usług asystenckich oraz opieki wytchnieniowej dla osób z niepełnosprawnościami.
8. Stworzenie dostępu do wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego.
9. Zwiększenie dostępności do usług transportowych dla osób z niepełnosprawnościami.
10. Wspieranie działalności mieszkań wspomaganych przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami.
11. Promowanie i wsparcie działań o charakterze opiekuńczym świadczonych w miejscu zamieszkania przez osoby blisko mieszkające w ramach usług sąsiedzkich oraz zapewnienie przez Domy Pomocy Społecznej usług krótkoterminowych dla osób potrzebujących wsparcia.

Przykładowe wskaźniki realizacji celu:

- Liczba osób i rodzin, które skorzystały z pomocy w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym.
- Ilość udostępnionych materiałów, ilość spotkań informacyjnych.
- Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowania ze środków PFRON.

- Liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych przez jednostki pomocy społecznej i podmioty ekonomii społecznej, NGO.
- Liczba wolontariuszy działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
- Liczba grup wsparcia.
- Liczba osób, która skorzystała z usług asystenckich i z opieki wytchnieniowej.
- Liczba osób, które skorzystały z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego.
- Liczba zakupionych środków transportu przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami.
- Liczba mieszkań wspomaganych i liczba osób z nich korzystających.
- Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług sąsiedzkich oraz usług krótkoterminowych.

Podmioty realizujące i współpracujące przy realizacji celu:

- samorządy powiatowe i gminne,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- placówki oświatowe i służby zdrowia,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- organizacje pozarządowe,
- ośrodki pomocy społecznej,

Cel operacyjny nr 4:

Wsparcie edukacyjne, wzmocnienie działań profilaktycznych oraz rozwój systemu informacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami

Wyrównywanie szans edukacyjnych osób z niepełnosprawnościami obejmuje wiele obszarów działań i konkretnych rozwiązań mających na celu zapewnienie im pełniejszego uczestnictwa w procesie edukacji, tj. dostosowanie infrastruktury placówek edukacyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, tak aby umożliwić im swobodny dostęp do sal lekcyjnych i gimnastycznych, toalet oraz innych pomieszczeń, indywidualne wsparcie edukacyjne, dostosowywanie metod nauczania, opracowywanie indywidualnych planów nauczania oraz wprowadzanie technologicznych udogodnień- ma na celu stworzenie środowiska edukacyjnego, które jest dostępne i przyjazne dla wszystkich uczniów, niezależnie od ich indywidualnych potrzeb i możliwości. Warunkiem skuteczności działań edukacyjnych jest szeroko rozumiana profilaktyka mająca na celu zapobieganie powstawaniu chorób, wczesne ich wykrywanie, diagnozowanie, natychmiastowe i skuteczne leczenie oraz minimalizowanie powikłań i niepełnosprawności. Istotną rolę w tym zakresie odgrywa promocja zdrowia, której działania zmierzają do kształtowania odpowiednich postaw i zachowań prozdrowotnych. Pomocne w podnoszeniu jakości wychowania prozdrowotnego jest kształtowanie nawyków dbania o swoje zdrowie, jako wartości nadrzędnej poprzez różnego rodzaju akcje i programy profilaktyczne, realizowane już na etapie wczesno-przedszkolnym. Wdrażanie programów, których celem jest podniesienie poziomu wiedzy

oraz wykształcenie odpowiednich postaw i zachowań prozdrowotnych oraz uświadamianie każdemu obywatelowi istoty niepełnosprawności, jej przyczyn i barier ma na celu podniesienie świadomości społeczeństwa i kształtowanie właściwych postaw wobec osób niepełnosprawnych. Brak znajomości problematyki powoduje, że osoby z niepełnosprawnościami pozostają na uboczu życia społecznego, same lub w obrębie własnego grona borykając się ze swoimi problemami. Należy więc podjąć działania informacyjno-edukacyjne, których efektem będzie zmiana postaw w postrzeganiu i rozumieniu niepełnosprawności, nie tylko przez ludzi sprawnych ale również przez samych niepełnosprawnych.

Przykładowe sposoby realizacji celu:

1. Zapewnienie odpowiedniej formy kształcenia specjalnego z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami, wymagającym stosowania specjalnej organizacji nauki i metody pracy oraz możliwość korzystania z różnych form i poziomów edukacji, w tym rozwój szkolnictwa integracyjnego i włączającego.
2. Wczesne rozpoznawanie i diagnozowanie ograniczeń rozwojowych oraz niepełnosprawności.
3. Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej, włączając w to programy profilaktyczne, rehabilitacyjne i terapeutyczne, które mogą zmniejszyć ryzyko wystąpienia niepełnosprawności lub złagodzić jej skutki, w tym promocja zdrowia i edukacja prozdrowotna.
4. Kształtowanie właściwych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami, w tym zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej niepełnosprawności i wspierania osób z niepełnosprawnościami, realizacja i wspieranie kampanii informacyjnych i edukacyjnych oraz wydarzeń-konferencji, wystaw, pokazów.
5. Udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Przykładowe wskaźniki realizacji celu:

- Liczba przedszkoli oraz szkół kształcenia specjalnego oraz integracyjnego.
- Liczba dzieci i młodzieży objęta kształceniem specjalistycznym lub wspomaganym.
- Liczba dzieci korzystająca z pomocy nauczyciela wspomagającego.
- Liczba dzieci i młodzieży korzystająca ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.
- Liczba wydanych opinii i orzeczeń wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną.
- Liczba wydanych orzeczeń dla dzieci do 16 roku życia.
- Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych oraz wykładów, spotkań lub konkursów.
- Liczba udostępnionych materiałów w formie ulotek, plakatów.
- Liczba zrealizowanych przedsięwzięć (kampanii informacyjnych, wernisaży, warsztatów itp.).

- Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z dofinansowań w ramach programu „Aktywny Samorząd”.

Podmioty realizujące i współpracujące przy realizacji celu:

- samorządy powiatowe i gminne;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna;
- szkoły gminne i powiatowe, w tym Zespół Szkół Specjalnych oraz przedszkola;
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- organizacje pozarządowe.

VII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Program działań na rzecz osób z niepełnosprawnością na lata 2024-2030 będzie poddawany systematycznej ocenie pod kątem stopnia wdrażania poszczególnych celów i zadań na podstawie analizy wartości wskaźników i stopnia ich realizacji.

Monitoring programu będzie odbywać się w formie sprawozdania rocznego, które ujmowane będzie w sprawozdaniu rocznym Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Mrągowie i Powiatowego Urzędu Pracy w Mrągowie, odpowiednio w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej. Monitorowanie pozwoli z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i ewentualne korekty w tych zadaniach oraz zmiany we wskaźnikach.

Zakłada się, że ewaluacja programu nastąpi w połowie realizacji programu oraz po zakończeniu realizacji trwania programu.

Program jest dokumentem otwartym, w którym na podstawie oceny efektów wdrażania działań będzie możliwe dokonywanie modyfikacji i aktualizacji zmian w trakcie całego okresu jego realizacji szczególnie biorąc pod uwagę dynamiczne zmiany w sytuacji społecznej, gospodarczej, demograficznej i wprowadzanych rozwiązań prawnych w kraju.

VIII. SPIS TABEL

Tabela 1: Symbole przyczyn niepełnosprawności określone Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej.....	9
Tabela 2: Liczba wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia z określeniem stopnia niepełnosprawności wśród mieszkańców powiatu mławowskiego w latach 2017-2023.....	12
Tabela 3: Liczba oraz cel, dla którego składane były wnioski o ustalenie stopnia niepełnosprawności przez osoby powyżej 16 roku życia.....	13
Tabela 4: Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 roku życia w powiecie mławowskim w latach 2019-2023.....	14
Tabela 5: Osoby z niepełnosprawnością zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mławowie.....	16
Tabela 6: Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2019-2023.....	22
Tabela 7: Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2019-2023.....	23
Tabela 8: Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2019-2023.....	23
Tabela 9: Wartość dofinansowań do likwidacji barier funkcjonalnych w latach 2019-2023....	24
Tabela 10: Realizacja zadania – sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnościami w latach 2019-2023.....	25
Tabela 11: Liczba wniosków oraz kwoty dofinansowania w ramach programu „Aktywny Samorząd” w latach 2019-2023.....	26
Tabela 12: Zrealizowane dofinansowania w Programie wyrównywania różnic między regionami.....	28
Tabela 13: Świadczenie usługi „Opieki wytchnieniowej” w latach 2020-2023 przez ośrodki pomocy społecznej.....	29
Tabela 14: Świadczenie usług „Asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej” z podziałem na ośrodki pomocy realizujące program w powiecie mławowskim w latach 2021-2023.....	30
Tabela 15: Wydatki poniesione na funkcjonowanie DPS w powiecie mławowskim w latach 2019-2023.....	33
Tabela 16: Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w domu pomocy społecznej w powiecie mławowskim w latach 2019-2023.....	33
Tabela 17: Środki przeznaczone na rehabilitację zawodową w powiecie mławowskim w latach 2019-2023.....	36

Tabela 18: Rodzaje orzeczeń lub opinii wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w latach 2019-2023.....	40
Tabela 19: Organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami w powiecie mrągowskim.....	41
Tabela 20: Analiza SWOT w obszarze niepełnosprawności w powiecie mrągowskim.....	44

IX. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1: Struktura osób z niepełnosprawnościami powyżej 16 roku życia w IV kwartale 2023 w Polsce z podziałem na grupy wiekowe.....	10
Wykres 2: Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności powyżej 16 roku życia w Polsce w latach 2019-2023.....	11
Wykres 3: Liczba osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności do 16 roku życia w Polsce w latach 2019-2023.....	11
Wykres 4: Liczba mieszkańców powiatu mławowskiego w latach 2019-2023.....	12
Wykres 5: Osoby zaliczone do osób z niepełnosprawnościami powyżej 16 roku życia w roku 2023 w powiecie mławowskim z uwzględnieniem przyczyn niepełnosprawności.....	13
Wykres 6: Osoby zaliczone do osób z niepełnosprawnościami do lat 16 w roku 2023 z uwzględnieniem przyczyn niepełnosprawności.....	15
Wykres 7: Niepełnosprawni na koniec 2022 roku według stopnia niepełnosprawności.....	17
Wykres 8: Liczba osób bezrobotnych według rodzaju niepełnosprawności na koniec 2023 roku.....	18
Wykres 9: Wysokość otrzymanych środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla powiatu mławowskiego w latach 2019-2023 według algorytmu w zł.....	20
Wykres 10: Całkowity koszt prowadzenia Warsztatów Terapii Zajęciowej w zł w latach 2019-2023.....	21